

Jost, Henryk

Juliusz Zborowski 1888-1965

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/4, 595-597

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JULIUSZ ZBOROWSKI

1888—1965

Nauka i muzealnictwo polskie poniosły wielką stratę. W nocy z 14 na 15 czerwca 1965 r. zmarł po kilkumiesięcznej ciężkiej chorobie długoletni dyrektor Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem, członek Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN prof. Juliusz Zborowski, postać nierozzerwalnie złączona z Podhalem, Tatrami i Zakopanem, żywa kronika regionu, autor przeszło 90 prac naukowych, recenzji i przyczynków z dziedzin etnografii i językoznawstwa.

Juliusz Wiktor de Kostrakiewicz Zborowski urodził się we Lwowie dnia 8 kwietnia 1888 r. Najmłodsze lata spędził w Nowym Sączu i tu rozpoczął naukę, którą kontynuował w Krakowie, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości. W ostatnich latach gimnazjalnych był członkiem tajnego, o kierunku radykalnym, stowarzyszenia młodzieży im. Szymona Konarskiego. Studia wyższe obejmujące językoznawstwo i język polski odbywał w latach 1906—1911 w Krakowie i Lipsku, uzyskując w 1911 r. absolutorium na Uniwersytecie Jagiellońskim.

W latach 1912—1913 jest kandydatem nauczycielskim w Krakowie; następnie, do 1920 r., zostaje zastępcą nauczyciela w gimnazjum w Nowym Targu, gdzie styka się blisko z kulturą Podhala, która zaczyna go

pasjonować. W 1921 r. obejmuje stanowisko kierownika Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem.

Dyrekturze Zborowskiego zawdzięcza muzeum bardzo wiele. Oddany mu całkowicie, zdołał Zborowski w zadziwiająco krótkim czasie przekształcić ten mizerny ongiś i skromny posterunek w jedno z najlepszych muzeów regionalnych w Polsce. Pomnożenie zbiorów, tak etnograficznych, jak przyrodniczych — jego jest wielką zasługą. Bibliofil z zamiłowania, dzięki umiejętnym zakupom i doskonałej polityce pozyskiwania książek przetworzył bibliotekę, liczącą w 1918 r. nieco ponad 400 woluminów, w znakomity warsztat pracy naukowej o przeszło 13 tysiącach woluminów dotyczących wszystkich zagadnień Podhala.

W okresie międzywojennym Muzeum Tatrzańskie dzięki osobie kierownika stało się oparciem dla uczonych z całej Polski, którzy prowadzili różnokierunkowe badania w Tatrach i na Podhalu. W czasie okupacji Zborowski bronił, jak mógł, polskiego charakteru placówki, stawiając dzielnie czoła inspiratorom *Goralenvolku*.

Dorobek badawczy Zborowskiego i jego zasługi na polu stymulowania badań naukowych były wysoko oceniane, szczególnie w Polsce Ludowej. W 1955 r. uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego. Był również członkiem Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN.

Człowiek o dużym uroku osobistym, dowcipie i wielkim poczuciu humoru, Zborowski służył zawsze pomocą osobom pracującym na polu nauki i sztuki. Wielu z nich korzystało ze zbiorów muzeum i rad jego dyrektora. Wielu sławnych uczonych, pisarzy, muzyków i malarzy przyjaźniło się ze Zborowskim, zwanym popularnie „Samuelem“ lub „Gazdą“.

Już w latach trzydziestych próbował Zborowski zainicjować badania nad dawnym górnictwem i hutnictwem tatrzańskim, ze względu jednak na trudności finansowe nie doszły one do skutku. Rezultatem natomiast jego inicjatywy przeprowadzenia badań nad przemysłem wiejskim Podhala była wydana w 1937 r. praca J. i S. Reychmanów *Przemysł wiejski na Podhalu*. Niestety, nie doczekał się, by opuściło drukarnię poświęcone mu drugie wydanie *Przemysłu wiejskiego*, rozszerzone i uzupełnione, które ukazało się w ramach *Monografii z dziejów nauki i techniki* w kilka tygodni po śmierci inspiratora.

Od 1955 r. prof. Zborowski był przewodniczącym Zespołu Historii Górnictwa i Hutnictwa Tatrzańskiego Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. Kierując nim, doprowadził do odkrycia nowych archiwaliów i śladów terenowych po obu tych gałęziach przemysłu, istniejących ongiś w Tatrach. Także osobiście gromadził materiały do zagadnienia zabytków i tradycji kulturalno-obyczajowych związanych z górnictwem i hutnictwem tatrzańskim. W obiektach technicznych ludu podhalańskiego widział Zborowski cenne elementy dziejów rozwoju narzędzi wytwórczych. Z wielką radością powitał więc rozpoczęcie ostatnio prac nad katalogiem zabytków budownictwa przemysłowego Podhala.

Zabrakło już świetnego znawcy Podhala, żywej kroniki Zakopanego i okolicy, lecz jego dorobek naukowy i zasługi przy inspirowaniu badań na tym terenie będą wydawać owoce przez wiele lat.

PRACE PROF. JULIUSZA ZBOROWSKIEGO WIAŻĄCE SIĘ Z HISTORIA
NAUKI I TECHNIKI

1. *Zapomniany podróżnik tatrzański Teodor Mundt*. „Wierchy”, t. 12, 1934.
2. *Nowo odkryte znaki poszukiwaczy skarbów w Tatrach*. „Wierchy”, t. 16, 1938.
3. *Świętopelk i jego podróż do Tatr*. „Wierchy”, t. 29, 1955.
4. *Z badań nad etnograficzną wartością utworów Seweryna Goszczyńskiego*. „Etnografia Polska”, t. 5, 1961.